

Информация относно

Оценка на риска при внос на невякоренени резници от *Petunia* spp. (петуния) и *Calibrachoa* spp. (калибрахое) от Гватемала на територията на Европейския съюз

По искане на Европейската комисия, Експертната група по здраве на растенията (Панел PLH¹) на Европейския орган по безопасност на храните (ЕОБХ) е подготвила и

Фиг.1. *Petunia* spp. (петуния)

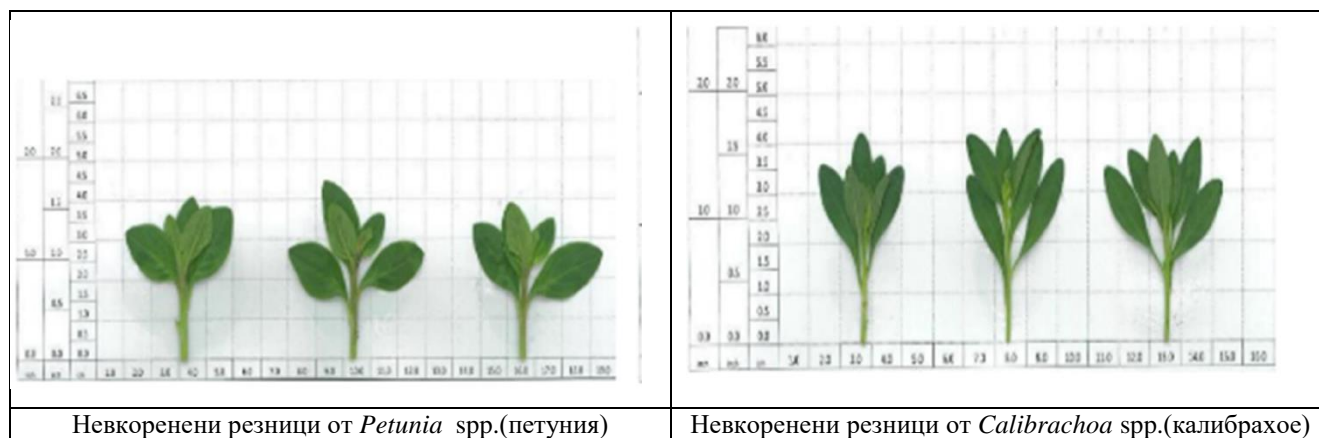
предоставила оценки на вероятността за навлизане на вредители (вероятност стоката да е свободна от вредители при влизане), в това число регулирани (карантинни вредители в Европейския съюз (ЕС), вредители в защитена зона и регулирани некарантинни вредители) и нерегулирани вредители за ЕС, свързани с невякоренени резници от видове *Petunia* spp. (петуния) (Фигура 1) и *Calibrachoa* spp. (Фигура 2) (калибрахое), отгледани при физическа изолация в Гватемала.

Фиг.1. *Calibrachoa* (калибрахое)

Като се взема предвид наличната научна информация, включително техническата информация, предоставена от Националната служба за растителна защита на Гватемала, настоящето научно становище обхваща всички рискове за здравето на растенията, породени от невякоренени резници от растения принадлежащи към семейство *Solanaceae* (картофови), родове *Petunia* (петуния) и *Calibrachoa* (калибрахое) (фигура 3), внос в Европейския съюз от Гватемала.

¹ Panel on Plant Health (PLH)

Фигура 3 Невкоренени резници от растения принадлежащи към семейство *Solanaceae* (картофови), родове *Petunia* (петуней) и *Calibrachoa* (калибрахое)

За да се оцени риска от вредители, свързан с вноса от Гватемала на **невкоренени резници от *Petunia* spp. и *Calibrachoa* spp., поставени в найлонови торби (*Petunia* spp.-25 бр. резници в торба, *Calibrachoa* spp. - 80 бр. резници в торба)**, е съставен списък на всички идентифицирани вредители по растенията (**465 вида**), потенциално свързани с *Petunia* spp. и *Calibrachoa* spp.

Списъкът на карантинните вредители за ЕС и на карантинните вредители в защитените зони (Регламент за изпълнение (ЕС) 2019/2072 на Комисията²) се основава на оценки, според които вредителите могат да навлязат, да се установят и разпространят на територията на Съюза, а също така и да имат потенциала да окажат негативно въздействие върху предпочитани гостоприемници.

Към този момент има данни за **38 вида** регулирани в ЕС (карантинни вредители, вредители в защитена зона и регулирани некарантинни вредители), за които се съобщава, че използват растения принадлежащи към семейство *Solanaceae* и по-конкретно видове *Petunia* spp. и *Calibrachoa* spp, като растения гостоприемници.

Карантинните вредители за ЕС, са били оценени, с цел определяне на тяхната значимост по следните критерии:

- а) присъствие на вредителя в Гватемала;
- б) *Petunia* spp. и *Calibrachoa* spp са потенциални гостоприемници на вредителя;
- в) един или повече жизнени стадия на развитие на вредителя могат да бъдат свързани с определената стока.

За допълнителна оценка се избират вредители, които отговарят и на трите критерия.

² Регламент за изпълнение (ЕС) 2019/2072 на Комисията от 28 ноември 2019 година за установяване на еднакви условия за изпълнението на Регламент (ЕС) 2016/2031 на Европейския парламент и на Съвета за защитните мерки срещу вредителите по растенията, за отмяна на Регламент (ЕО) № 690/2008 на Комисията и за изменение на Регламент за изпълнение (ЕС) 2018/2019 на Комисията, OJ L 319, 10.12.2019.

От оценените 38 вида регулирани в ЕС вредители, за които се съобщава, че *Petunia spp.* и *Calibrachoa spp.* са гостоприемници, 19 вида (*Bemisia tabaci*, pepper golden mosaic virus, pepper huasteco yellow vein virus, tomato severe leaf curl virus, tomato yellow leaf curl virus, tomato spotted wilt virus, *Liriomyza huidobrensis*, *Liriomyza sativae*, *Liriomyza trifolii*, *Bactericera cockerelli*, *Eotetranychus lewisi*, *Epitrix subcrinita*, *Epitrix cucumeris*, *Helicoverpa zea*, *Chloridea virescens*, *Spodoptera ornithogalli*, *Ralstonia solanacearum*, *Ralstonia pseudosolanacearum*, *Xanthomonas vesicatoria*) бяха избрани за допълнителна оценка.

За други вредителите, които не се регулират в ЕС³, обикновено липсва информация относно вероятността за тяхното въвеждане, установяване, разпространение и въздействие.

Следователно, тези нерегулирани вредители (**227 потенциални вредители**), за които растения от семейство *Solanaceae* и по-конкретно *Petunia spp.* и *Calibrachoa spp.* са гостоприемници, са били оценени, с цел определяне на тяхната значимост по следните критерии:

- а) присъствие на вредителя в Гватемала;
- б) вредителят отсъства или има ограничено разпространение в ЕС и е под официален контрол поне в една от държавите-членки, където присъства;
- в) стоката е потенциален гостоприемник на вредителя;
- г) един или повече жизнени стадия на развитие на вредителя могат да бъдат свързани с определената стока;
- д) вредителят може да окаже негативно въздействие на територията на ЕС.

Вредителите, които отговарят на всичките горепосочени критерии, се избират за допълнителна оценка.

От оценените вредители, които попадат в списъка на нерегулирани вредители в ЕС, един вид - (*Phenacoccus solenopsis* – лъжещитоносна въшка) е избран за допълнителна оценка, тъй като отговаря на всички критериите за подбор.

Съгласно информацията от базата данни на EuroPhyt⁴/TRACES-NT⁵, обхващаща периода 1998 г. до 2023 г., към март 2023 г., има 2 записа за прихващане на *Bemisia tabaci* върху *Petunia sp.* и 1 запис на прихващане върху *Calibrachoa sp.* от Израел.

³ Нерегулиран вредител, е вредител, който не е изрично споменат в законодателството на ЕС относно здравето на растенията т.е. в Регламент за изпълнение (ЕС) 2019/2072 и той не е необходимо да се докладва на организации, които са извън Националната организация за растителна защита на конкретната страна. В Европейския съюз, ако даден вредител не е регулиран на ниво ЕС, държава членка може го управлява по начин, който се счита за най-подходящ. <https://link.springer.com/article/10.1007/s10340-023-01591-y#article-info>

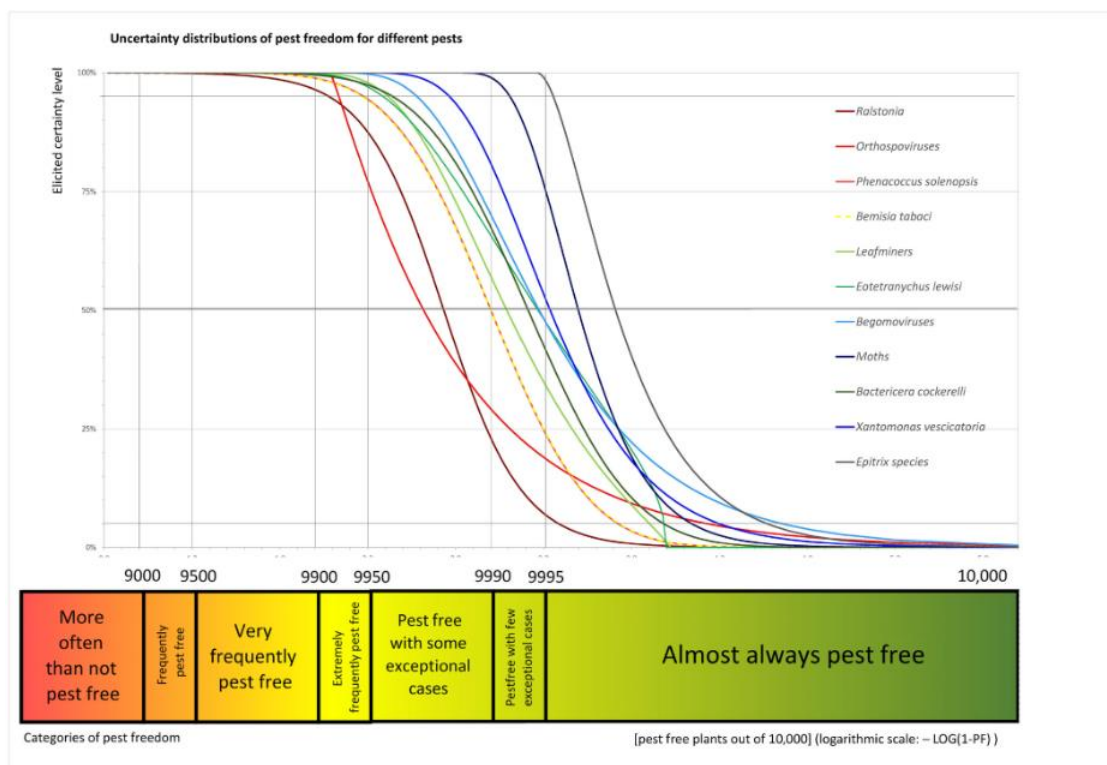
⁴ EUROPHYT - Европейска система за бързо предупреждение, в която се регистрират прихващания по фитосанитарни причини на пратки от растения и растителни продукти, внесени в ЕС или търгувани в самия ЕС. https://ec.europa.eu/food/plant/plant_health_biosecurity/europhyt/index_en.htm

⁵ TRACES - TRAdE Control and Expert System - Експертна система за контрол на търговията. <https://webgate.ec.europa.eu/tracesnt>

За изброените **20 вредители** (19 регулирани в ЕС и 1 нерегулиран в ЕС), които отговарят на всички критерии за подбор е дадена експертна оценка за вероятността растенията да са свободни от вредители, като са взети предвид мерките за намаляване на риска предложени в техническото досие от Гватемала, включително несигурността, свързана с оценката.

Панелът PLH е взел решение да групира някои видове поради сходна биология – вируси от род *Begomovirus* (*pepper golden mosaic virus*, *pepper huasteco yellow vein virus*, *tomato severe leaf curl virus*, *tomato yellow leaf curl virus*); неприятелите (*Liriomyza huidobrensis*, *Liriomyza sativae*, *Liriomyza trifolii*), (*Epitrix subcrinita*, *Epitrix cucumeris*), (*Helicoverpa zea*, *Chloridea virescens*, *Spodoptera ornithogalli*) и патогените (*Ralstonia solanacearum*, *Ralstonia pseudosolanacearum*).

След оценка на текущите мерки за намаляване на риска, вероятността **стоката** (невкоренени резници от *Petunia* spp. и *Calibrachoa* spp., поставени в найлонови торби (*Petunia* spp.-25 бр. резници в торба, *Calibrachoa* spp. - 80 бр. резници в торба), да е свободна от посочените 20 вредители, е както следва (фигура 4)

Фигура 4. Разпределение на несигурността стоката да е свободна от посочените вредители

Панелът PLH заключава, с 95% сигурност, че:

- между 9 946 и 10 000 торби, съдържащи невякоренени резници *Petunia* spp. и *Calibrachoa* spp., на 10 000 ще бъдат свободни от белокрылката *Bemisia tabaci*;
- между 9 964 и 10 000 торби, съдържащи невякоренени резници *Petunia* spp. и *Calibrachoa* spp., на 10 000 ще бъдат свободни от неприятеля *Bactericera cockerelli*;

- между 9 974 и 10 000 торби, съдържащи невкоренени резници *Petunia* spp. и *Calibrachoa* spp., на 10 000 ще бъдат свободни от **вирусите от род *Begomovirus*: *pepper golden mosaic virus*, *pepper huasteco yellow vein virus*, *tomato severe leaf curl virus*, *tomato yellow leaf curl virus***;
- между 9 962 и 10 000 торби, съдържащи невкоренени резници *Petunia* spp. и *Calibrachoa* spp., на 10 000 ще бъдат свободни от **листоминиращите мухи от род *Liriomyza*: *Liriomyza huidobrensis*, *Liriomyza sativae*, *Liriomyza trifolii***;
- между 9 927 и 10 000 торби, съдържащи невкоренени резници *Petunia* spp. и *Calibrachoa* spp., на 10 000 ще бъдат свободни от **вируса *tomato spotted wilt virus***;
- че между 9 947 и 10 000 торби, съдържащи невкоренени резници *Petunia* spp. и *Calibrachoa* spp., на 10 000 ще бъдат свободни от **лъжещитоносната въшка *Phenacoccus solenopsis***;
- между 9996 и 10 000 торби, съдържащи невкоренени резници *Petunia* spp. и *Calibrachoa* spp., на 10 000 ще бъдат свободни от **вредителите от род *Epitrix*: *Epitrix subcrinita*, *Epitrix cucumeris***;
- между 9959 и 10 000 торби, съдържащи невкоренени резници *Petunia* spp. и *Calibrachoa* spp., на 10 000 ще бъдат свободни от **тетраниховия акар *Eotetranychus lewisi***;
- между 9992 и 10 000 торби, съдържащи невкоренени резници *Petunia* spp. и *Calibrachoa* spp., на 10 000 ще бъдат свободни от **неприятелите от сем. *Noctuidae* (нощенки): *Helicoverpa zea*, *Chloridea virescens* и *Spodoptera ornithogalli***
- между 9916 и 10 000 торби, съдържащи невкоренени резници *Petunia* spp. и *Calibrachoa* spp., на 10 000 ще бъдат свободни от **бактериите *Ralstonia solanacearum* и *Ralstonia pseudosolanacearum***;
- между 9983 и 10 000 торби, съдържащи невкоренени резници *Petunia* spp. и *Calibrachoa* spp., на 10 000 ще бъдат свободни от **бактерията *Xanthomonas vesicatoria***.

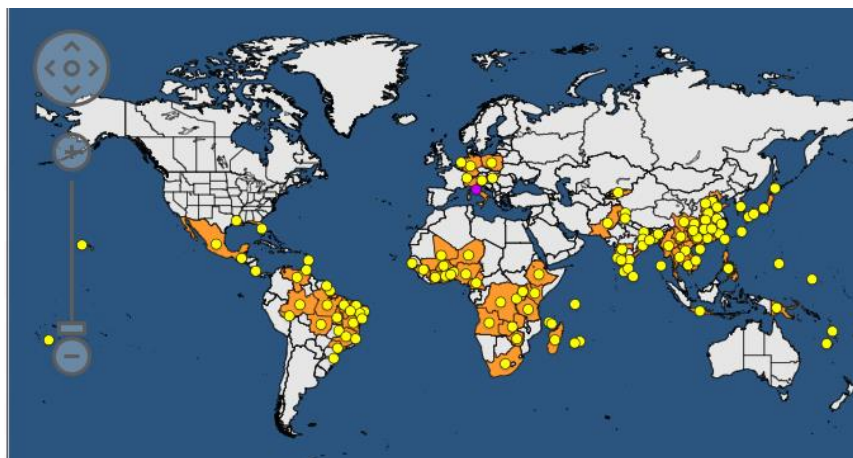
Заклучение

От гореизложеното се заключава, че при различните вредители вероятността стоката да е свободна от тях варира, но фитопатогените *Ralstonia solanacearum* и *Ralstonia pseudosolanacearum* са вредителите, които най-често се очаква да се открият върху невкоренени резници *Petunia* spp. и *Calibrachoa* spp., внос в Европейския съюз от Гватемала.

Значение за България

Фитопатогените *Ralstonia solanacearum* (бактериално кафяво гниене) и *Ralstonia pseudosolanacearum* (бактериално увяхване), принадлежат към род *Ralstonia* и са включени в приложение II на Регламент за изпълнение (ЕС) 2019/2072 на Комисията, като карантинни вредители, които са от значение за ЕС. *Ralstonia pseudosolanacearum* присъства в Приложение II: Списък на карантинните вредители от значение за Съюза), Част А: Вредители, за които не е известно, да се срещат на територията на Съюза, към същия регламент. *Ralstonia solanacearum* присъства в Приложение II: Списък на карантинните вредители от значение за Съюза), Част Б: Вредители, за които е известно, че се срещат на територията на Съюза, към същия регламент.

Бактерията *Ralstonia pseudosolanacearum* [1] вреди по голям брой култивирани и диви гостоприемници, като от най-голямо значение имат повредите по култури като: домати (*Solanum lycopersicon*), картофи (*Solanum tuberosum*), пипер *Capsicum annuum*, патладжан (*Solanum melongena*), тютюн (*Nicotiana tabacum*), фъстъци (*Arachis hypogaea*) и др. Към настоящия момент патогенът е разпространен в Азия, Африка, Северна, Централна и Южна Америка, и Европа. В Европа е докладван от Германия, Унгария, Италия (континентална част), Холандия, Полша, Словения и Швейцария. (фигура 5)

Фиг. 5. Глобално разпространение на *Ralstonia pseudosolanacearum* към 30.11.2023 г (EPPO Global Database)

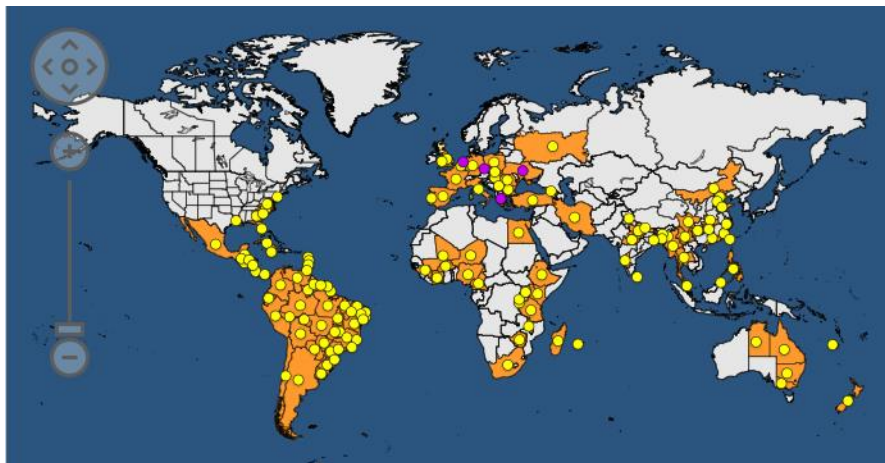
Понастоящем няма данни *Ralstonia pseudosolanacearum* да присъства на територията на България.

В страните, където неприятелят присъства, се счита за икономически важен вредител. Основният път за международно разпространение на патогена е чрез заразен вегетативен посадъчен материал и почва. Присъствието на *Ralstonia pseudosolanacearum* в региони на Европа, които имат климат подобен, като климата в голяма част от България, предполага, че неприятелят може да се установи на територията на страната ни и като се вземат предвид наличието на растения гостоприемници, се предполага, че бактерията би имала потенциал да

се разпространени на територията ни, както и да окаже негативно икономическо въздействие по отглежданите растения гостоприемници.

Бактерията *Ralstonia solanacearum* [2] вреди на широк спектър от различни растителни вида, като - *Solanum tuberosum* (картоф), *Solanum lycopersicon* (домат), *Solanum melongena* (патладжан), *Capsicum annum* (пипер), *Arachis hypogaea* (фъстъци), *Gossipium spp.* (памук), *Havea brasiliensis* (каучуково дърво), *Manihot esculenta* (маниока), *Musa paradisiaca* (банан), *Nicotiana tabacum* (тютюн), *Ricinus communis* (рицин), *Zingiber officinale* (имбир, джинджифил) и др. В Европа е разпространена раса 3 на *Ralstonia solanacearum*, която има ограничен кръг гостоприемници, включващ икономически важните култури, картофи, домати, патладжан, пипер, както и фъстъци, и някои плевелни растения като *Solanum dulcamara* (черно куче грозде).

Бактерията присъства на всички континенти. (фигура 6)

Фиг. 6. Глобално разпространение на *Ralstonia solanacearum* към 18.09.2023 г (EPPO Global Database)

В Европа *Ralstonia solanacearum* е докладвана от Австрия (унищожен), Белгия, Босна и Херцеговина (прихванат), България, Германия, Гърция (преходен), Ирландия (унищожен), Испания, Италия, Нидерландия (преходен), Полша, Португалия, Румъния, Русия, Словакия, Сърбия (ограничено разпространение), Турция, Украйна (преходен), Унгария, Франция, Чехия (преходен) и Швеция (унищожен).

В България, през 2018 г. официалните фитосанитарни власти докладват, че патъгенът е открит в картофено поле от 1,23 ха в село Вукан (община Трън). Към момента *Ralstonia pseudosolanacearum* е със статус – присъства, в процес на ликвидиране.

Бактерията *Ralstonia pseudosolanacearum* причинява болестта бактериално кафяво гниене. Най-характерно за болестта е внезапното увяхване на цялото растение. При бързо развитие на заболяването, листата на растението не губят зеления си цвят. Когато заболяването се развива по-бавно, листата пожълтяват и се завиват.

Основен начин за запазване и разпространение на патогена е използването на заразен посадъчен материал, както и на растителен материал, използван за размножаване.

Разпространението на патогена става бързо по време на вегетационните поливки, когато се използва заразена поливна вода.

Плевелните растения - червено кучешко грозде, които се развиват в близост до водните източници, служат като естествено депо и разпространение *Ralstonia solanacearum*.

Ralstonia solanacearum може да преживее повече или по-малко време в почвата и в не изгнилите растителни остатъци на гостоприемниците, като по този начин става натрупване на голямо количество зараза. Подходящи за нейното развитие са песъчливите, наносни, глинести и богати на торф почви.

Източник на зараза са всички складови помещения, палети, работните машини и техническо съоръжение.

При обследване и съмнение за наличие на фитопатогените *Ralstonia solanacearum* и *Ralstonia pseudosolanacearum*, и/или предполагаеми повреди от тях, е необходимо незабавно да се уведомят официалните контролни органи.

Ранното откриване би могло да помогне за управлението (обследване, прогноза и контрол) на тези вредители в България.

Източник:

EFSA PLH Panel (EFSA Panel on Plant Health), Claude Bragard, et al., 2024.

Commodity risk assessment of *Petunia* spp. and *Calibrachoa* spp. unrooted cuttings from Guatemala, EFSA Journal.2024;22:e8544., <https://doi.org/10.2903/j.efsa.2024.8544>, Материалът е достъпен в пълен текст на английски език на следния адрес: <https://efsa.onlinelibrary.wiley.com/doi/epdf/10.2903/j.efsa.2024.8544>

[1] EPPO Global Database, *Ralstonia pseudosolanacearum*, <https://gd.eppo.int/taxon/RALSPS>

[2] EPPO Global Database, *Ralstonia solanacearum*, <https://gd.eppo.int/taxon/RALSSL>

Снимков материал:

Фиг. 1.–Петуния (*Petunia* spp.), https://bg.wikipedia.org/wiki/Петуния#/media/Файл:Pink_petunias.jpg

Фиг. 2. - калибрахое. (*Calibrachoa* spp), <https://navun.bg/калибрахое-calibrachoa/>

Фиг. 3 и 4 - <https://efsa.onlinelibrary.wiley.com/doi/epdf/10.2903/j.efsa.2024.8544>

Фиг. 5 - <https://gd.eppo.int/taxon/RALSPS/distribution>

Фиг. 6 - <https://gd.eppo.int/taxon/RALSSL/distribution>

Други информации в областта на здравето на растенията, могат да бъдат намерени на интернет страницата на Центъра за оценка на риска по хранителната верига - <https://corhv.government.bg/>.

<https://corhv.government.bg/Здраве-на-растенията-с-31>

Изготвил: Татяна Величкова, н-к отдел ЗРХЗХ,

Дирекция „Оценка на риска по хранителната верига“, ЦОРХВ, 29.02.2024 г.